

„DIVOČINA“ NA OBJEDNÁVKU

Motto: "Divočina je bohatství, které se nemůže rozrůstat, ale jen a pouze ztenčovat - vytváření divočiny v pravém významu tohoto slova není možné" *Aldo Leopold*

První zemí, která pojem "divočina" definovala zákonem, byly Spojené státy americké. Právě v Severní Americe se začala psát historie ochrany divočiny. Otcem myšlenky divočiny byl Aldo Leopold a John Muir. Přesné znění Definici pojmu "divočina" stanovil americký zákon The Wilderness Act ze 3. září roku 1964.

Definice divočiny / Definition of Wilderness

A wilderness, in contrast with those areas where man and his own works dominate the landscape, is hereby recognized as an area where the earth and its community of life are untrammled by man, where man himself is a visitor who does not remain. An area of wilderness is further defined to mean in this Act an area of undeveloped Federal land retaining its primeval character and influence, without permanent improvements or human habitation, which is protected and managed so as to preserve its natural conditions and which (1) generally appears to have been affected primarily by the forces of nature, with the imprint of man's work substantially unnoticeable; (2) has outstanding opportunities for solitude or a primitive and unconfined type of recreation; (3) has at least five thousand acres of land or is of sufficient size as to make practicable its preservation and use in an unimpaired condition; and (4) may also contain ecological, geological, or other features of scientific, educational, scenic, or historical value.

Divočina, na rozdíl od oblastí, ve kterých člověk a jeho činnost dominuje krajině, je území, kde jsou země a její životní společenstva nespoutaná člověkem, ve které je samotný člověk jen návštěvníkem, jenž zde nesetrvává. Oblast divočiny je v rámci tohoto zákona dále definována jako území se zachovalým původním charakterem a vlivy, **bez trvalého pozměnění či osídlení člověkem**, která je chráněna a spravována tak, aby byl zachován její přirozený stav a která (1) zdá se obecně býti ovlivněna především přírodními silami bez podstatně znatelných stop lidské činnosti, (2) nabízí mimořádné možnosti **pro pobyt mimo civilizaci nebo prostou rekreaci bez omezení**, (3) má rozlohu přinejmenším pět tisíc akrů půdy, nebo má dostatečnou rozlohu na to, aby bylo možné její zachování a využívání za nenarušených podmínek, (4) a která také může zahrnovat ekologické, geologické či jiné prvky vědecké, vzdělávací, krajinné nebo historické hodnoty.

Pavel Reich, předseda o.s. FOREST uvádí:

Pokud původní definici "Divočiny" zjednodušíme, tak můžeme napsat, že "divočinou" je člověkem nedotčené přírodní území mající minimální rozlohu 5000 akrů. Z toho vyplývá jasný fakt, že **žádnou lokalitu nacházející se v České republice nelze označit za "divočinu". U nás máme jen nepatrné střípky přírodních lokalit připomínajících divočinu.** Jsou to třeba ledovcové kary, suťoviska, pralesovitě lesní rezervace, reliktní bory rostoucí na temenech skal v Labských pískovcích, rašeliniště apod. K tomu, aby území nedotčené přírody zůstalo i nadále divočinou a tamní přírodní ekosystémy se vlivem okolních člověkem pozměněných pozemků nezhroutily, musí mít dostatečnou rozlohu. Někteří lidé ve střední Evropě si však vysvětlují "divočinu" po svém, např. vedoucí aktivista Hnutí Duha J. Bláha prohlašuje (2005): *"divočinu můžeme začít obnovovat v lese stejně jako v centru města prostě tím, že vybrané plochy ponecháme svému osudu bez lidských zásahů."* Toto prohlášení je velmi nebezpečné. Například podniku či státu se nebude chtít investovat peníze do sanací ekologických zátěží, a tak jednoduše podle slov pana Bláhy prohlásí za divočinu např. ropné laguny Ostramo v Ostravě a ponechá je tak, jak jsou, bez zásahu.

Rovněž tak je **problematické vyhlásit bezzásahový režim v kulturní smrčíně. Návrat přírodního lesa do velmi labilní umělé smrkové monokultury, kterou ponecháme bez zásahu, může být během na velmi dlouhou trať a s nejistým výsledkem. Není lepší, když té kulturní smrčíně pomůžeme například tím, že do ní budeme vnášet a vytvářet podmínky pro dřeviny, které by tam dle mapy potenciální přirozené vegetace ČR skutečně rostly, abychom ten proces návratu k přírodnímu lesu urychlili?** Divočinou není umělá smrčina ponechaná svému osudu, např. "[Na Ztraceném](#)" na Šumavě, neboť nemá s původním přírodním lesem nic společného.

Je věcí diskuze, jaká by měla být minimální velikost území "divočiny", jež ještě zaručuje zachování přírodního charakteru dané lokality. U různých typů ekosystémů se tato minimální plocha liší. Výrazný vliv na trvalou udržitelnost přírodního charakteru lokality má i stupeň narušení přírodních podmínek na pozemcích sousedících s daným územím.

Územím "divočiny" však mohou být vyhlášeny pouze takové lokality, které se v co největší možné míře přibližují člověkem zcela neovlivněným přírodním ekosystémům. Tedy v žádném případě nemůžeme označit za "divočinu" území silně pozměněná činností člověka a jež i po zastavení hospodářské činnosti stále nesou evidentní znaky lidských zásahů. Mezi tato území počítáme kulturní lesy (např. smrkové monokultury - i sežrané kůrovcem), skládky, odkaliště (byť zarůstající náletem) apod.

V rámci programu "[Wildlife Monitoring Program](#)" se provádí mapování všech přírodních a přírodě blízkých enkláv na území Moravy (Beskydy, Jeseníky, Soutok atd.) a přilehlých oblastí Rakouska, Slovenska a Polska. Tyto přírodní cenné lokality nazýváme "Střípky divočiny". Tato monitorovací činnost není samoučelná, veškerá z terénu získaná data jsou předávána kompetentním orgánům spolu s návrhy managementu o daná přírodní území, cílem je zachránit poslední "Hot Spots of Biodiversity".

Management národních parků

Vyhlášení národního parku vyplývá ze stanoviska veřejnosti včetně všech dotčených subjektů, avšak v minulosti se k vyhlášení národních parků přistupovalo ledabyle, proto dnes sklízíme trpké plody tehdejších špatných rozhodnutí. V současné době je management mnoha NP v České republice i na Slovensku **předmětem dlouhodobých sporů.**

Při zakládání národního parku je nutno zvážit, chceme mít NP v [kategorii II - národní park dle IUCN](#), a zda dané území odpovídá svou kvalitou a zachovalostí přírody této kategorii. Pokud ne, vyhlásíme NP v nižší kategorii IUCN (např. kategorie IV), nebo plochu navrhovaného NP zmenšíme tak, aby první - tedy bezzásahová zóna, jež zahrnuje přírodní, člověkem málo pozměněná území, byla větší jak plocha všech ostatních zón NP dohromady. Základní podmínkou kategorie II - NP dle IUCN je, aby I. zóna NP zaujímala minimálně 75 % z celkové rozlohy parku.

[NP Šumava](#) (NPŠ) má již v současnosti reálně zvětšnou rozlohu I. bezzásahové zóny (18 000 ha a tu je záměr dále rozšiřovat), V sousedním [NP Bavorský les](#) v Německu (je plocha I. zóny 13 888 ha a rovněž se má rozšiřovat). Jenže šumavský národní park byl vyhlášen zcela bez rozmyslu na obrovském území - jeho rozloha je 68 064 ha. V NPŠ tvoří podíl kulturní krajiny spravované po dlouhá staletí člověkem více než polovinu z celkové plochy národního parku. NP Bavorský les je mnohem menší (24 218 ha) a zahrnuje striktně jen lesy, rašeliniště a kamenná moře; tedy přírodní a přírodě blízké biotopy, takže I. zóna NP Bayerischer Wald zaujímá více jak polovinu z celého území NP (57.33 %). Němci založili mnohem menší NP BW který je bližší ke splnění kritérií pro národní park IUI. kategorie dle IUCN. Národní park Šumava má sice větší bezzásahovou I. zónu než NP BW, ale díky tomu, že na jeho velkém území převládá člověkem silně pozměněná kulturní krajina, nemůže jeho I. zóna zaujímat ani 50 procent celkové plochy NPŠ. Národní park Šumava tedy nemůže být zařazen v kategorii II IUCN pro národní parky.

Podobně v Krkonoších český [KRNAP](#) velkoryse zahrnuje prakticky celou českou část Krkonoš včetně roztroušených osad, kulturních luk a lesů, avšak polský [Karkonoski Park Narodowy](#) je minimalistický. Jeho hranice jsou vedeny více méně těsně pod horní hranicí lesa. Více než polovinu jeho rozlohy tvoří kary, alpské hole, skalnaté vrcholy a porosty kosodřeviny s fragmenty horských lesů, tedy více jak 50 % území zaujímá divoká příroda. Díky tomu je polský Krkonošský národní park v kategorii II IUCN, český KRNAP je ve čtvrté.

Na Slovensku je situace spíše horší než v ČR. Tamní národní parky s krásnou přírodou jsou dnes mnohdy spíše na papíře. Stav smrkových porostů je kritický, díky kůrovcovým a větrným kalamitám může zde do 30 let ubýt až 415 tis. ha smrkových lesů (což uvádí Peter Hupka v článku Pusto na hřebenech v časopise Příroda 8-9 / 2016). Je tomu tak proto, že státní orgány prosadily bezzásahovost v tzv. kůrovcových ohniskových kotlích, což vedlo k vícegeneračnímu přemnožení podkorního hmyzu (na Šumavě zatím došlo k rozpadu / disturbanci hřebenových smrčín v délce 40 km na ploše cca 25 tis ha).

V Rakousku údajně musí být všechny rakouské národní parky zařazeny do kategorie II IUCN, jinak prý ztrácí dotace. NP Vysoké Taury ve velehorských Alpách s rozlohou 1 856 km² má v jádrové I. zóně zařazeno 1 212 km², tedy 2/3 plochy, avšak tento národní park zaujímá nejvyšší horské partie rakouských Alp, kde člověk díky nepřístupnosti terénu nikdy intenzivně neohospodařil (ledovce, skalní štíty, kary, lavinové svahy, tedy lidskou činností zcela nedotčené přírodní fenomény). Výjimkou mohou být jen lyžařské areály. NP Kalkalpenna onrozloze 200 km², připomíná naši vápencovou Pálavu, je situovaná v severní, podstatně nižší části Alp (kde nejvyšší vrchol nedosahuje ani 2 000 m n.m.), přičemž 81 % rozlohy NP tvoří lesy - bučiny a jedlobučiny, které netrpí lýkožroutovými kalamitami, proto 89 % území NP tvoří přírodní zóna (smrčiny jsou pouze na nepatrné části, podobná situace je v Bavorském lese).

Při vyhlášení národního parku musíme myslet i na budoucí management lesních porostů, podle toho, v jakém jsou stavu., tedy můžeme si dovolit bezzásahovost vzhledem k možné kůrovcové kalamitě ? Jestli si na tuto otázku odpovíme ne, nemá význam se dále myšlenkou na vyhlášení NP dle kategorie II IUCN zabývat.

Odumírání horských smrčín

Horské smrčiny Evropy v důsledku globálních změn klimatu začaly hromadně lýkovcovým žírem odumírat (Šumava, Vysoké a Nízké Tatry, Slovenské rudohoří, Poľana, Babí hora, dále pak Velebit v Chorvatsku, Šar Planina v Makedonii, Dürrenstein v Itálii ...). V teplejším klimatu se kůrovci silně přemnožují a smrky oslabené suchem již nejsou schopné se lýkožroutům účinně bránit. Někde se snad smrčiny při ojediněle příznivých podmínkách samovolně obnoví, ale obvykle je osud tohoto typu lesa zcela nejistý, možno říci fatální. Tam, kde na smrčiny níže navazují jedlobučiny a javořiny, se lesní vegetační pásma posunou nahoru. Místo smrku nastoupí buk. Tam, kde ovšem díky mýcení lesů bučiny chybí a na horské smrčiny navazují jen kulturní smrkové monokultury, je na člověku, aby do lesního prostředí vnášel potřebné druhy dřevin - buk, jedle, javor, jeřáb apod.

Hazardní doktrína MŽP

Současné MŽP ČR prioritně sleduje výrobu „divočiny“, ostatní zásadní problematika klimatických změn a dopadů vzrůstajících stresových faktorů kvality životního prostředí je jakoby druhořadá, vč. proklamativního řešení problematiky sucho - povodně. Proto silově prosazuje jednoúčelovou aktualizaci zákona o ochraně přírody a krajiny k výrobě „divočiny“, neřešící velké nahromaděné problémy. Základní „strategií“ je **nezodpovědně vnucovaná hazardní demagogická utopie bezzásahové výroby virtuální divočiny, nadiktovanou (naoktrojovanou) ochranou přírodních procesů (epidemie škůdců, požáry, povodně, vichřice, sucha, eroze): „kůrovec je architektem Šumavy“, na většině území národních parků v kolonizovaném kulturním území ČR.**

Nesmýslnost bezzásahovosti ve zkulturněných územích je světově dokládá vývoj např. na Kubě, Myanmaru či Srí Lance, kde po více než půl stoletém působení přírodních procesů v opuštěných plantážích převládají invazní a expanzivní taxony i patogeny (např. Acacia, Albizzia, Calotropis gigantea - „mudar“ aj., které pro přiblížení můžeme přirovnat ke známějším hustým trnitým slaběkmenným akátinám). Analogickou situaci výroby „divočiny“ po likvidaci lesů můžeme sledovat na historickém vývoji ploch někdejších lesů (cedrové, vavřínové, dubové, borové) blízkého Středozeří (ke kterému se klimaticky přibližujeme) - v lepším případě vznikly křovinaté macchie. MŽP nezajišťuje racionálnímu posouzení ekologické a environmentální stability vč. RIA, ani vyhodnocení světových zkušeností (přírodní rozvoj polopouští a pouští), přičemž je popírána tradiční ochrana dochovaných hodnot a to v rozporu s celosvětově vědeckým ekosystémovým asistenčním managementem. Důsledkem je

- odumření hřebenových smrčín Šumavy v délce 40 km na ploše cca 25 tis km², s následnou aridizací / vysycháním území (specifický anemo-orografický systém), zejména nejvýznamnějších biotopů - rašelinišť a tím likvidace vodoretenčních funkcí, likvidace genododu pralesových torz a přechod k lesostepním formacím
- rozsáhlá redukce biodiverzity sukcesním omezením travnatého bezlesí s největší biodiverzitou a hraničních ekotonů biotopů, spolu s unifikací bioty neblokovanou sukcesí (extenzivně udržované býložravci - omezení pestrosti a četnosti bylin, motýlů, kurovitých - tetřev i jiných ptáků a dále také vodních organismů (perlorodka, raci, vzácné ryby a mihule).

Nezbytná jsou komplexní mitigační opatření k obnově vodohospodářské retence, postupná obnova biologické diverzity a ekologické stability.

Zásadní, dokonce skandální otázkou je, proč mezinárodně prioritní kategorie Biosférická rezervace UNESCO Šumava je pouze „nálepkou“ bez legislativního vymezení MŽP ČR – údajně je to věcí Ministerstva zahraničních věcí, přičemž MŽP by mělo sledovat vyváženou vazbu přírodní a kulturní krajiny, zachovávanou tradičním extenzivním využíváním území. Tedy mediálně hlášené obavy by neměly být z vyškrtnutí z určité kategorie IUCN či ztráty ocenění, ale ze seznamu přírodních památek UNESCO. Morální marasmus se v Česku „propal“ i do etiky ochrany přírody, takže pod hlavičkou ušlechtilých hesel a proklamované obrany „čisté“ přírody došlo k pokusu o kupčení a ke zcela specifickému privatizování a zneprístupňování přírodních hodnot pro běžné občany a následně k závažnému ohrožení hodnot předmětu ochrany ve jménu „výroby“ divočiny (při využívání známých metod – mlžení, korumpování či zastrasování).

Naoktrojovaná (partyzánsky vnučená) výroby „virtuální divočiny“ v kulturní Šumavě, bez racionálního opodstatnění, je dílem demagogie ideologické skupinky, která z vedoucích postů nesleduje celospolečenský zájem, ale převážně osobní profit, což ale přináší rozsáhlé škody a zásadně narušuje nejen environmentální, ale i ekonomickou a sociální udržitelnost nejen Šumavy i rozsáhlého Pošumaví a celé České republiky. Zásada světové ochrany přírody a IUCN zní: předměty ochrany jsou nejlépe chráněny, jestliže jejich ochranu budou místní obyvatelé považovat za svůj zájem.

Na počátku výroby „divočiny“ na Šumavě stáli první ředitelé Národního parku Bavorský les - první požadavkem nezasahování proti kůrovci, druhý požadavkem ponecháním celého území Šumavy ke zdivočení. Původcem myšlenky zřízení nejrozsáhlejší „pralesové divočiny“ v centru kulturní Evropy mezi Atlantikem a Uralem je zřejmě bývalý ředitel NP Bavorský les Karl Fridrich Sinner. Podle jeho idejí by bezzásahově zřízená „divočina“, vzniklá z víceméně hospodářských lesů, po doplnění velkými predátory, byla zážitkovým regionem. Jistým opodstatněním je profit z návštěvnosti zážitkového území (pro Bavorsko z vybudovaných areálů na okraji) a lživým, že dojde ke zvýšení biodiverzity (prvoplánově nešlo o ochranu přírody, ale obhajobu investic a získání profitu). Pro manipulativně marketingový produkt „Divoké srdce Evropy“ je požadováno minimálně 75 % území parku ponechat přírodním procesům, přičemž však největší část parku by byla na území Česka !

Vývojové trajektorie bioty vlivem vzrůstajících stresových faktorů globálních změn směřují k vysušování / aridizaci. Tomu napomáhá zvrhlý bezzásahový hazard ochrany přírodních procesů k výrobě virtuální divočiny, pod ideologickou mantrou „příroda si sama pomůže“. Pokud nedokážeme pozitivně ovlivnit dynamiku vývojových procesů, tj. ekosystémový asistenční management, může život vlivem vzrůstajících stresových faktorů skončit tam kde započal, tj. na úrovni mikrobiálního života v moři - příkladem je Mrtvé moře. Potřebný asistenční management musí vycházet ze znalostí a prožití vývojových cyklů dlouhověkých organismů - dřevin, které umožňují ekologickou stabilitu.

Nesporně reálný pohled vyjadřuje Ing. František Urban, spoluzakladatel NP Šumava, bývalý pracovník MŽP, AOPK a bývalý viceprezident IUCN pro Evropu, střední a severní Asii ve svém vyjádření: „NP Šumava jsem spoluzakládal a dnes z toho mám výčitky svědomí. Bez něj mohla být Šumava plná života, „naturové lokality“ nepoškozené. Je hrozné sledovat diskusi o kategorizaci – jako kdyby plnění byrokratických kritérií (a kategorizace IUCN nic jiného není), mělo přednost před ochranou přírody. Zklamal mě postoj některých lidí v IUCN, druhá mise byla zmanipulovaná a manipulace zřejmě pokračují. Kategorizace IUCN nemá pro praktickou činnost v národních parcích ani jiných chráněných území žádný význam. **Dělat z kategorizace známkovací systém je hloupost a je to proti smyslu tohoto systému.** Navíc je zařazení do jednotlivých kategorií velmi sporné. Národním parkem je území proto, že ho jako národní park vyhlásil stát a do toho nemá IUCN co mluvit.“

MŽP ČR a stát pouze proklamativně sledují zásadní vodohospodářskou problematiku (sucho - povodně), která by však měla být prioritní, dokonce nadřazená „ochraně přírody“ (vč. Politiky územního rozvoje ČR), ale sleduje demagogickou výrobu „divočiny“, návrhem „zákona o divočině“, resp. jednoúčelové novelizace zák. č. 114/1992 Sb. Proto je nutné se ptát: **komu slouží výroba virtuální divočiny v ČR, která přírodu a životní prostředí ČR degraduje a udržitelný environmentální, ekonomický a sociální vývoj likviduje ?**

Redakční poznámka

Ideologickými protagonisty výroby „divočiny“ jsou současné MŽP (Brabec, Pelc, Dolejský, Mana), Hnutí Duha (Bláha, Koželuh), JČU (si považuje Šumavu za své experimentální území), NPŠ a CHKOŠ (Hubený), za akademické účasti (oportunistů J. Fanty - původně prohlašoval pokud nedoplníme původní dřeviny, budeme se pohybovat v bludném kruhu, B. Moldána, původně chtěl zmenšit NPŠ a hlubinného ekologa P. Kindelmana).

Hnutí Život z.s. soustřeďující obyvatele prosazující racionální „spolupráci s přírodou“, resp. světově vědecký ekosystémový asistenční management, např. letos pořádalo konference Člověk jako klimatický činitel a Klimatické změny a my, avšak od svého vzniku v r. 2014 je trvale informačně i finančně MŽP diskriminováno (v rozporu s Aarhuskou úmluvou). Dnes jsou zcela nepředstavitelné minulé aktivity pozitivního ovlivnění krajiny při tvorbě jedinečného Třeboňska či Lednicko-valtického areálu. Tristní dopady indoktrinace bezzásahovosti spočívají ve fatálně nepříznivých dopadech na mezoklima a vodohospodářskou situaci - aridizace a ubývání vodních zdrojů (na střeše Evropy). Pozitivním příkladem může být Švýcarsko s jediným národním parkem avšak jedinečnou přírodou, udržovanou citlivou spoluprací místních obyvatel s přírodou.

Luxusně dotované Hnutí Duha (16 mil. Kč/rok) demagogicky fabuluje přínosy výroby divočiny a údajná ohrožení, pokud divočina nevznikne, sofisticky řídí mediální kampaň k výrobě divočiny, (naposledy v časopise Lide a země 8/2016 pod názvem Divočina v Česku - na safari nemusíte do Afriky!). Loni již některé Zelené autobusy měly reklamu: „Vozíme vás do divočiny“, což se smutně připomíná letošní autobusovou reklamu: „Pojeďte do Osvětimi - výlet za emocemi“.

„Nestranná“ media nepřijímají racionální oponenturu ideologie výroby divočiny, což potvrzuje i (zde uvedený) otevřený dopis České televizi.

Demokratické principy selhávají - viz tři protestní pochody ke hřebenům Šumavy, kterých se loni zúčastnilo cca 700 lidí (z nichž jeden, skutečných znalců Šumavy, dostal 2 mil. pokutu od vůdčího realizátora „divočiny“ a vyhánění lidí ze Šumavy P. Hubeného), avšak aktivisté Hnutí Duha mohou všude ! Situace se pod ideologických vlivem podobně vyvíjí i v petičních akcích v parlamentu ČR.

Zatím postrádáme „RIA“ tj. Hodnocení dopadu regulace novou legislativní normou Regulatory Impact Assessment, které se podle usnesení vlády č. 816 ze dne 18. července 2007 k návrhu změn Legislativních pravidel vlády a Jednacího řádu vlády stalo povinnou součástí každého materiálu legislativní povahy předkládaného vládě České republiky, tedy i novely zák. č. 114/1992 Sb.

Pohled na současně aridizovanou Šumavu partyzánsky naoktrojovaným šířením kůrovce jako „architekta Šumavy“ k výrobě virtuální divočiny

